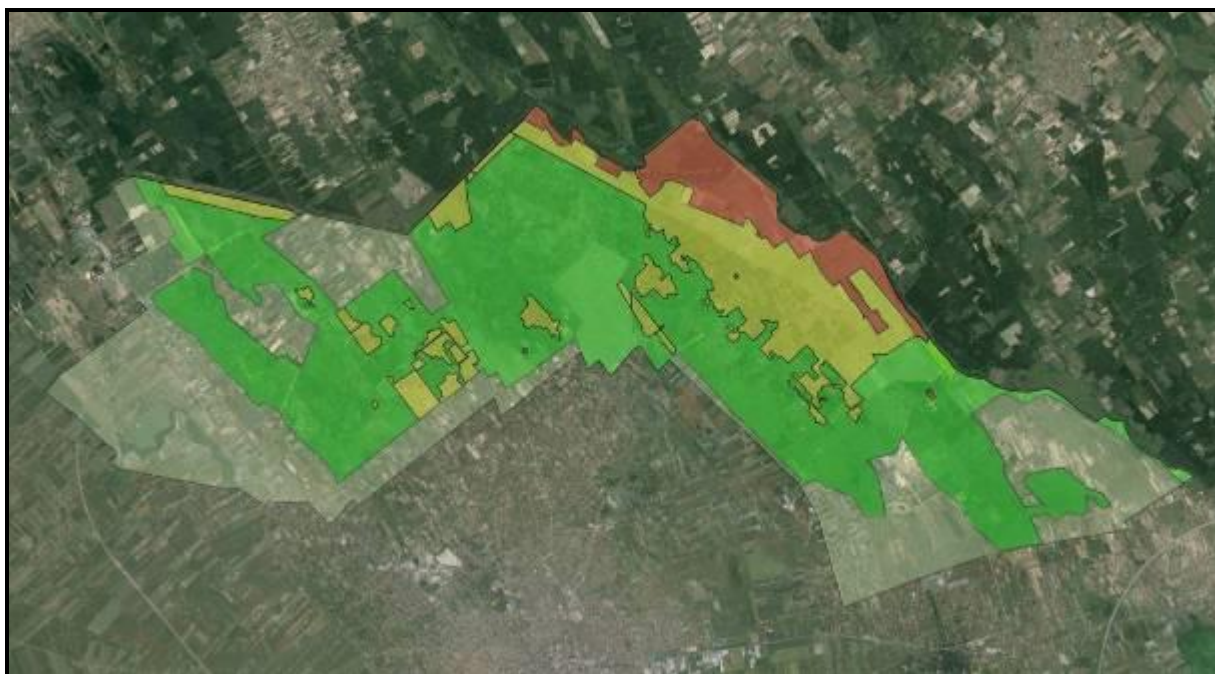




Јавно предузеће
„Палић-Лудаш“



Извештај о остваривању Програма управљања Предео изузетних одлика “Суботичка пешчара” за 2013. годину



Предео изузетних одлика "Суботичка пешчара" ИЗВЕШТАЈ о остваривању Програма управљања за 2013. годину

УВОД

Главни циљеви и задаци

Оквирно су одређени Планом управљања ПИО „Суботичка пешчара “2011-2020“ (сагласност Министарства животне средине, рударства и просторног планирања бр 353-02-2886/2011-03) и дефинисани Годишњим програмом управљања ПИО „Суботичка пешчара за 2013. годину.

- Развијање и унапређивање чуварске службе
- Наставак развијања базе података у функцији управљања, коришћења и мониторинга стања у циљу дефинисања пројекта активне заштите и бољег чувања заштићеног подручја
- Развијање даљих облика презентације природних вредности подручја, едукативних, рекреативних, еко и етно туристичких садржаја у циљу развоја одрживог коришћења и суфинансирања заштите природе уз даље уређивање Визиторског центра Лудаш.
- Спровођење приоритетних активних мера заштите (сузбијање инвазивних врста и зарастања чистина)
- Наставак и проширење пројекта ревитализације кроз рад на ревитализацији пашњака (претварање ораница у пашњаке), уз валоризацију кроз редовно кошење или испашу – стимулација традиционалних видови коришћења
- Усклађивање начина газдовања шумама са циљем да приоритет газдовања постане очување природних вредности шуме, осталих станишта и екосистема кроз развијање колаборативног управљања.
- Смањивање директног антропогеног притиска (ригорознија контрола кретања и активности у заштићеном подручју нарочито I и II степену)
- Рад на едукацији локалног становништва и корисника заштићеног подручја о значају очувања природних вредности
- Повећање бројности популација строго заштићених и заштићених врста
- Смањивање директног антропогеног притиска (ригорознија контрола кретања и активности у заштићеном подручју)
- Рад на едукацији локалног становништва и корисника заштићеног подручја о значају очувања природних вредности

Главни резултати

У континуитету се радило на реализацији свих група задатака. Имајући у виду да су то активности које управљач спроводи током целе године и то у оквиру вишегодишњег периода, очекујемо наставак реализације и заокруживање задатака у наредним годишњим циклусима.

Будући да се већ више година уназад ради на развоју и унапређењу свих група задатака, приметан је значајан напредак у појединачним областима.

Током године, Управљач је највише активности и резултата имао у оквиру задатка на повећању бројности популација строго заштићених и заштићених врста: успостављањем хранилишта за птице грабљивице, спровођењем активних мера (чишћење од подраста) на локалитету Крчевине са стаништима пешчарских врста - шафрањика. Такође, значајан помак се уочава и у делу који се односи на увођење традиционалних видова коришћења, а у циљу смањења деградационих процеса и истовремено развоја одрживог коришћења природних ресурса (кошење, испаша). Успостављен је систем који се базира на укључивању локалног становништва на реализацији активних мера заштите у деловима заштићеног подручја (углавном се то односи на испашу).

У функцији колаборативног управљања остваривана је активна сарадња са Шумском управом Суботице (Јавно предузеће „Војводинашуме“, Шумско газдинство Сомбор) око разних питања и кроз директну сарадњу чуварских служби. Такође и са општином Суботице у вези питања из пољопривреде (закуп и лицитације пољопривредног земљишта у Суботичкој пешчари, услови заштите природе, могући видови коришћења) и заштите животне средине (инвазивне врсте).

База података која обједињује чување, активне мере заштите и мониторинг стања популација заштићених и строго заштићених таксона се развија у један систем који значајно олакшава рад управљача на заштићеном подручју и свих субјеката који су у директној, или индиректној вези.

Услови рада

Јавно предузеће „Палић-Лудаш“ је управљач на четири заштићена подручја у региону Суботице, а једно од њих је и ПИО „Суботичка пешчара“ Основна делатност Предузећа је заштита природе.

Сектор заштите природе у Јавном предузећу „Палић-Лудаш“ организован је у функцији обављања управљачких послова на заштићеним подручјима. Стручна служба задужена је за планирање, програмирање, праћење стања, извештавање и стручни и организациони надзор над радом чуварске службе. Чуварска служба обавља послове чувања, праћења стања и активних мера заштите. У оквиру Стручне службе се такође обављају послови сарадње са корисницима и власницима парцела у заштићеном подручју. Обављају се и послови презентације и развоја едукативних садржаја и сарадње са локалним становништвом.

Активности на опремању Визиторског центра Лудаш у Хајдукову, који је који је поред пријема посетилаца и едукације и у функцији радног простора Управљача свих заштићених подручја у Суботици одвијају се у континуитету. Неопходно је завршити процедуру техничког пријема (тренутно се ради на водопривредним условима), како би објекат почео да функционише у потпуности..

Служба за заједничке послове Јавног предузећа „Палић-Лудаш“ (са седиштем на Палићу) обавља опште послове (менаџмент, рачуноводство, набавке).

У Сектору заштите природе је запослено 10 људи, од којих су 3 са ВСС, 1 са ВШС, 2 са ССС а 4 су НСС.

Делатност Сектора заштите природе се финансира преко наменских средстава из буџета Града Суботице, и путем конкурса за суфинансирање Покрајине и Републике. Едукативни и екотуристички програми су још у развоју.

Оцену разлога због којих се програм и остварени резултати евентуално разликују

Имајући у виду да су средства потраживана кроз суфинансирање већа од износа који је на крају добијен, (а да при томе, у складу са делатношћу, не постоје други извори прихода), јасно је да су сви задаци и циљеви реализовани у ограниченом обиму, али у функцији континуитета

свих послова. То се највише огледа у опремању чуварске службе, где недостају средства за набавку новог теренског возила, јер је постојеће поред тога што је амортизовано, није довољно за обављање теренских послова.

ИЗВРШЕЊЕ ПОСЛОВА

А. ЧУВАЊЕ, ОДРЖАВАЊЕ И ПРЕЗЕНТАЦИЈА

А.1. Чување

А.1.1. Начин рада чуварске службе

Чување и надзор у ПИО „Суботичка пешчара“ је континуирани задатак у циљу превентивне заштите природних вредности и њихових станишта. Спроводио га је чуварска служба у сарадњи - кроз колаборативно управљање - са осталим корисницима простора (у координацији са њиховим чуварским службама) - :

- Јавно предузеће „Војводинашуме“, Шумско газдинство Сомбор, Шумска управа Суботица (6 извршилаца)
- Удружење спортских риболоваца „Шаран“, Палић, Тресетиште (чуварска служба)

Чувари заштићеног подручја су током године надгледли спровођење режима заштите природних вредности, намену и коришћење површина од стране свих корисника простора као и посетилаца заштићеног подручја. О свим предузетим мерама и променама насталим на подручју извештавано је континуирано кроз теренски дневник. Стручна служба је континуирано пратила стање, подносила пријаве инспекцији (4 пријаве) и обавештавала кориснике о неопходности заустављања започете активности која није у складу са мерама заштите (забрана радова 13, прекид радова 5, налог за враћање у претходно стање 2).

Настављено је са системским праћењем спровођења услова заштите природе у сарадњи са инспекцијом (34 контроле).

Рад чуварске службе је делом суфинансиран средствима, Министарства природних ресурса, рударства и просторног планирања по уговору број 401-00-194/2013-02.

Настављено је са радом на интерактивној бази података за сва заштићена подручја којима управља ЈП „Палић-Лудаш“. Показало се да се основни циљеви успостављања базе – повећана ефикасност праћења делатности чуварске службе, као и адекватног планирања обиласка терена и извршења осталих радних задатака, успешно реализују.

А.1.2. Кадровски ресурси

У Сектору заштите природе ЈП „Палић-Лудаш“ је запослено 10 људи.

Шеф сектора (ВСС)

Стручни сарадник (ВСС)

Стручни сарадник за заштиту природе (ВСС)

Координатор чуварске службе/картографија/база података (ВШС)

Чувар водич (ССС)

Чувар (ССС)

3 рибочувара (НСС)

Чувар (НСС)

Имајући у виду да Јавно предузеће „Палић –Лудаш“ поред ПИО „Суботичка пешчара“ управља са још три заштићена подручја (око 7500 ha) постојећа кадровска структура није задовољавајућа (чуварска служба са недовољним степеном образовања и недовољан број стручних сарадника потребних профила).

A.1.3. Опремљеност

Захваљујући пројекту, 04SER02/01/002 из Програма Суседске сарадње Мађарске и Србије 2008. године када је набављен део неопходне опреме (зграда, 1 теренско возило, опрема за чуваре, део информатичке опреме) створена је основа на којој се може развијати даље унапређивање управљања заштићеним подручјем.

Тренутно је присутна је недовољна опремљеност (делови униформе, опрема, возила за кретање на терену) и приметно је да то утиче на одржавање нивоа на пословима управљања како у ПИО „Суботичка пешчара“ тако и на и осталим заштићеним подручјима, нарочито у теренском праћењу стања и мониторингу, као и развијању даљих едукативних и екотуристичких програма.

Управљач је додатно материјално оштећен крађом која се десила у Визиторском центру „Лудах“ 20. марта 2012. године. Део тада украдене опреме није још надокнађен (видео бим, миксете, део ИТ опреме).

Током године реализоване су набавке: моторна коса (за радове у оквиру активних мера заштите на чишћењу зараслих станишта), моторбицикл (Томос АПН 6) за обилазак чувара по терену – резервни делови за теренско возило (Лада Нива), трошкови регистрације, атест за гас и трошкови горива за рад чуварске службе што је суфинансирано средствима Министарства природних ресурса, рударства и просторног планирања по уговору број 401-00-194/2013-02.

A.1.4. Обука

Управљач је наставио са обуком чувара ради примене прописа у складу са Законом о заштити природе. Вршена обука у попуњавању дневних извештаја којим се допуњава база података - који подаци се где и како бележе, картографска обука – читање карата и коришћење ГПС уређаја, као и обука у распознавању заштићених врста – птице грабљивице. Ове обуке је радила стручна служба у оквиру свог редовног посла.

Чуварска служба прошла је основну противпожарну обуку (деталји под тачком Е). Ова активност је реализована уз суфинансирање на основу уговора 401-00-194/2013-02.

A.2. Одржавање

A.2.1. Активности и радови на обележавању

Претходних година је обављено систематско обавезно обележавање граница заштићеног подручја. Ове године се само на одређеним локалитетима указала потреба за постављањем табли које указују на забрану приступа у I степен заштите - табле су обнављане више пута током године. Обављена је замена оштећених и уништених стубова који дефинишу границу I степена заштите - такође, у више наврата.

Имајући у виду велику дужину линије граница зона заштите настављено је и са постављањем стубова (обновом извађених, или уништених).

Активност је делом суфинансирана средствима Министарства природних ресурса, рударства и просторног планирања по уговору број 401-00-194/2013-02.



A.2.2. Одржавање реда и чистоће

Континуирано се одвијају активности на одржавању реда и чистоће на одређеним локацијама: на Тресетишту, северно језеро,

аккумуляција Мајдан. Чуварска служба приликом редовних обилазака сакупља и односи смеће.

Слика 1. Сакупљање смећа на локалитету Тресетиште

A.2.3. Рад стручних служби на изради и спровођењу управљачких докумената

- Урађен је Годишњи програм управљања за 2014. годину и достављен Министарству природних ресурса, рударства и просторног планирања
- Урађен је Извештај о реализацији Годишњег програма управљања за 2013. годину
- Акт о унутрашњем реду је у фази завршетка – уграђују се измене сугерисане од стране Министарства природних ресурса, рударства и просторног планирања.

A.2.4. Сарадња са корисницима, посебно по основу члана 57

Током године је сарађивано са корисницима простора (локално становништво, закупци пољопривредног државног земљишта, пољопривредници, водопривреда и други субјекти). Захваљујући развијању базе података, за неке делове ПИО "Суботичка пешчара" у којој су и повезани подаци о катастру, власништву, границама и режимима заштите, корисници на упит могу да добију информације о могућим активностима и неопходним процедурама ако су потребне (прибављање услова заштите природе, посебни пројекти, сагласности других институција и сл.). Регистровани су упити током целе године (13). Ове послове обаља стручна и чуварска служба

Активност је делом суфинансирана средствима Министарства природних ресурса, рударства и просторног планирања по уговору број 400-00-194/2013-02.

A.2.5. Сарадња са другим релевантним институцијама

У периоду од маја одвијала се сарадња са Јавним предузећем "Завод за урбанизам Војводине" из Новог Сада на припреми концепта за Просторног плана посебне намене "Суботичке пустаре и језера". Управљач је обезбедио стручну сарадњу и учествовао у дефинисању границе посебне намене на територији Града Суботице у сарадњи са Заводом за урбанизам Суботице

Настављена је сарадња са Министарством енергетике, развоја и заштите животне средине – Агенцијом за заштиту животне средине – узорковање у циљу испитивања земљишта на заштићеним подручјима СРП "Лудашко језеро", СРП "Селевењске пустаре" и ПИО "Суботичка пешчара", које се реализовало у јулу, али је кореспонденција настављена и током августа. За ову активност постоји Решење о условима заштите природе Покрајинског завода за заштиту природе (Број: 03-1283/2 од 19.07.2013.).

У периоду од 9-13. октобра представник управљача учествовао је на EUROPARC Конференцији у Дебрецину, Мађарска, као гост НП Кишкуншаг. Главна тема била је „40 година рада за заштиту природе“ а посебан фокус је дат интегралном управљању заштићеним подручјима. Након два дана са темама конференције омогућен је теренски излазак на подручје НП Хортобађ са 15 различитих тема које су истовремено биле и теме радионица. Представник управљача учествовао је на радионици „Биодиверзитет“ са циљем да се на примеру обнове екосистема слатина и пустара (затрпавање каналских мрежа, увођење испаше са традиционалним расама) упознамо са могућностима обнове и установљивања интегралног управљања (развој оргаског сточарства и производња здраве хране, екотуристички садржаји и развој села). Након тога су одржане сесије радионица, где смо се на нашој упознали са искуствима других земаља и заштићених подручја у заштити биодиверзитета и интегралном управљању заштићеним подручјима (Данска, Енглеска, Ирска, Естонија, Немачка, Србија).

А.3. Презентација

А.3.1. Презентација природних вредности подручја

На подручју ПИО „Суботичка пешчара“ за сада нема трасираних стаза за посетиоце, тако да се презентација вредности овог подручја одвија само у току предавања за школску омладину у Визиторском центру Лудаш.

- Обележен је дан Планете земље 22 април, презентацијом заштићених подручја и њихових вредности у Хемијско-техничкој школи у Суботици (предавања у два наврата за разреде на српском и мађарском)
- У октобру је заштићена подручја у региону Суботице је посетио председник Међународне ренџерске федерације (IRF) – Шон Вилмор. Посета је била организована у оквиру сарадње наше чуварске службе и чуварске службе Националног парка Кишкуншаг из Мађарске. Презентована су наша највреднија станишта, као и резултати спровођења мера активне заштите природе, које обавља чуварска служба.
- Управљач је доставио промотивни материјал о својим заштићеним подручјима Министарству природних ресурса, рударства и просторног планирања, а у циљу представљања на сајму „ЕКОFair 2013“ – Сајам заштите животне средине и природних ресурса, који се одржавао на Београдском сајму у термину од 9 -12.10.2013. године.
- Током новембра завршени су изложбени панои за трем Визиторског центра. Припремљено је пет паноа са тематиком о 4 заштићена подручја и њиховим природним вредностима и Рамсарској конвенцији. Ова активност финансирана је кроз уговор са Покрајинским секретаријатом за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине бр 130-401-2142/2013.

А.3.2. Наставак рада на информационом систему

Настављено је са уносом података у базу која се односи на спровођење режима и мера заштите и унапређивања RangerOffice2013. У циљу ефикаснијег праћења делатности чуварске службе као и адекватног планирања обиласка терена и извршења осталих радних задатака, наставила је са радом и база података за сва заштићена подручја којима управља ЈП “Палић-Лудаш” у виду чувања свих релевантних података (база локација, база фотографија).

База је допуњена великим бројем фотографија заштићеног природног добра, ретких и угрожених врста, као и фотографијама које се односе на недозвољене активности у резервату (елементи за пријаву надлежној Инспекцији). ГПС - опрема, којом Управљач располаже, је повећала квалитет постојеће базе података, јер се сада, осим фотографија, запажања и других релевантних података, уносе и тачне географске координате места на коме се налази популације ретких врста, као и величина популације и њен просторни распоред. Настављена је пракса повезивања теренских белешки чувара (теренски дневник), теренске пријаве, пријаве Инспекцији, фотографија недозвољене активности и тачних координата места (степен заштите) на ком се десила предметна недозвољена активност у једну целину. Показало се да то значајно повећава квалитет рада и убрзава ток процедуре. Проблем за унапређивање ове функције је свакако недовољан број обучених чувара одговарајуће стручне спреме, недовољног броја стручног људства за обраду ових података и недовољна густина излазака на терену функцији мониторинга.

У току друге половине године започети информатички радови у оквиру Географско-Информационог Система (GIS). Почело је прикупљање и усклађивање потребних елемената система (софтверски алати, картографија, катастарски подаци и пратеће информације). Започета интензивнија сарадња у циљу заједничког рада и коришћења GIS Subotica интернет апликације (пројекат Града Суботице).

Активност је делом суфинансирана средствима Министарства природних ресурса, рударства и просторног планирања по уговору број 400-00-194/2013-02.

А.3.3.Научно-истраживачки и образовни рад

Управљач пружа логистичку помоћ Покрајинском заводу за заштиту природе приликом флористичких истраживања и мониторинга строго заштићених врста: шафрањика (*Bulbocodium versicolor*), пешчарски каранфил (*Dianthus diutinus*), дивљи каранфил (*Dianthus pontederae*), мрзовац (*Colchicum arenarium*) и слепо куче (*Spalax leucodon*).

Слика 2.
Слепо куче (*Spalax leucodon*)



Истраживачко образовни рад и мониторинг се одвијају континуирано у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Riparia”. Реализују се пројекти, програми и активности где Управљач учествује кроз надзор на терену и праћење од стране стручне службе и кроз делимичну логистичку подршку су:

- Програм “Активна заштита модровране постављањем гнездилшних дупљи у Војводини” - током године су постављене нове вештачке дупље (кућице), и евидентиран је број гнездећих парова модровране на подручју ПИО "Суботичка пешчара.
- Програм мониторинга птица дупљашица и других птица на подручју резервата (сове, птице певачице, грабљивице).
- Организована је посматрања птица у оквиру *Европског дана посматрања птица*. Манифестација се одржавала сваког првог викенда у октобру – обилазак језера у организованој групи, мониторинг и евидентирање уочених јединки птица. Активност су се спроводиле у сарадњи са Друштвом за проучавање и заштиту птица Србије.
- Пројекат „Звук птица” – мониторинг птица певачица и прављење аудио записа њиховог оглашавања.
- Пројекат "Еколошко повољна пољопривредна пракса". Представљен је нови приступ активној заштити природе – активности на постављању стубова за грабљивице између пољопривредних парцела у циљу регулације броја глодара и постављање вештачких дупљи за птице певачице у виноградима и воћњацима у циљу регулације броја инсеката. Активности ће се реализовати на заштићеним подручјима у околини Суботице под надзором стручне службе управљача. Реч је о пилот пројекту, који се реализује по узору на европске еколошке пројекте. Поред основног циља – заштита птица грабљивица и

певачица, остале значајне активности у пројекту су едукација пољопривредника о значају органске пољопривреде, израда вештачких дупљи (кућица) и стубова за птице укључивањем локалне школске омладине. Поред конкретних активности на едукацији и промоцији, пратиће се и бројност птица стандардним методама. Резултати пројекта ће накнадно бити публиковани.

У оквиру израде докторске дисертације на студијама биологије у Крагујевцу, Милош Поповић је наставио истраживања на распрострањењу врсте *Phengaris teleius*. За активност постоји Решење о условима заштите природе. Покрајинског завода за заштиту природе (Број: 03-504/2 од 21.05.2013.) (детаљи о активности под Г.1.).

Б. УПРАВЉАЊЕ ПОСТИОЦИМА

Б.1. Основни параметри посете

Како у ПИО "Суботичка пешчара" нема трасираних стаза посетиоци подручја су углавном излетници и пећароши на одређеним локалитетима (Тресетиште, Мајдан).

Број специјалних посетилаца – посматрача птица - је мали, њих десетак, али континуиран сваке године.

Б.2. Контрола посетилаца, вођење

Посетиоце (излетнике и риболовце) чуварска служба надзире само у оквиру придржавања режима заштите.

Б.3. Центри за посетиоце

На заштићеном подручју нема посебан посетилачки центар већ ту улогу има Визиторски центар Лудаш, смештен у СРП "Лудашко језеро", који има вишенаменску функцију. Поред обезбеђивања радног простора Управљача свих заштићених подручја у Суботици, има и функцију пријема посетилаца (сала за предавања, изложбени хол, рибарска кућа са двориштем), едукативна и научно –истраживачки функција (биолошка лабораторија, библиотека у оснивању). Објект који је сазидан 2008. године захваљујући пројекту, из Програма Суседске сарадње Мађарске и Србије још није у пуној функцији, јер није прошао процедуру техничког пријема. Током августа су настављени послови око документације за технички пријем и комплетирање уређаја за биосанитацију отпадних вода (поправка пумпе). Представници стручног тима Факултета за примењену екологију – Футура (извођачи пројекта за биосанитацију отпадних вода) су у више наврата контролисали систем и радили на његовом комплетирању. Тренутно се завршава документација за ову процедуру, предстоји прибављање водопривредне сагласности. У згради Визиторског центра су реализоване поправке санитарног чвора (санација водоводних инсталација на којима је дошло до оштећења и накнадни керамичарски радови у купатилу и лабораторији). Завршено је кречење делова простора где су изведене поправке. Активност је суфинансирана средствима Министарства природних ресурса, рударства и просторног планирања по уговору број 400-00-194/2013-02

Б.4. Штампање материјала и израда других предмета који су у функцији управљања посетиоцима

Штампани су панои за изложбу на трему Визиторског центра. Припремљено је пет панова са тематиком о 4 заштићена подручја (укључујући и ПИО "Суботичка пешчара") и њиховим природним вредностима и Рамсарској конвенцији. Ова активност суфинансирана је кроз уговор

са Покрајинским секретаријатом за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине бр 130-401-2142/2013.

Г. ПРАЋЕЊЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА

Г.1. Мониторинг

Одвија се мониторинг станишта заштићених и строго заштићених врста. Предмет мониторинга у ПИО "Суботичка пешчара" су већином птице (36 таксона) и знатно мањи број биљних таксона (4), сисара (3 таксона), рибе (1 таксон), гмизавци (1 таксон) - према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива.

Мониторинг обавља чувар водич приликом редовних обилазака терена и стручни сарадник у сезонским периодима. Подаци се уносе у базу података. Настављено је бележење локације значајних популација ГПС уређајима.

Услед побољшања станишних услова кроз дугогодишњи пројекат ревитализације отворених травнатих површина, стекли су се услови за уређивање локалитета за хранилиште птица грабљивица. Од успостављања хранилишта и изградње осматрачнице, прате се заштићене и строго заштићене врсте птица (детаљније под Г.2 и Г.4.)

Настављена су истраживања на распрострањењу врсте *Phengaris teleius* и на подручју ПИО "Суботичка пешчара" у оквиру израде докторске дисертације на студијама биологије у Крагујевцу Милоша Поповића (наведено под А.3.3) чији део су и подаци из мониторинга. Након теренских истраживања предат је извештај о мониторингу који садржи ГПС координате, податке о стаништима и предлози мера управљања на предметном типу ливада. Са истраживачем разговарано о могућој организацији стручне конференције о влажним ливадама и заштићеним врстама везаним за њих, у склопу Натуре 2000.

Г.2. Реинтродукција, реколонизација

Настављене су активности на програму "Активна заштита модровране постављањем гнездилешних дупљи у Војводини" - током године су постављене нове вештачке дупље (кућице) и евидентирани су гнездећи парови модровране на заштићеном подручју. Пројекат се такође ради у сарадњи са Удружењем љубитеља природе „Рипага“ из Суботице који ове активности финансирају кроз своје пројекте. Управљач учествује кроз надзор чуварске службе и пратњи на терену и кроз надзор активности од стране стручне службе.

Услед побољшања станишних услова кроз дугогодишњи пројекат ревитализације отворених травнатих површина, стекли су се услови за уређивање локалитета за хранилиште птица грабљивица, у циљу њихове додатне прехране и накнадне реинтродукције на ове терене. Од успостављања хранилишта и изградње осматрачнице, прате се заштићене и строго заштићене врсте птица – јастреб (*Accipiter gentilis*), орао белорепан (*Haliaeetus albicilla*), мишар (*Buteo buteo*), гаћасти мишар (*Buteo lagopus*), гавран (*Corvus cornix*), сврака (*Pica pica*), сива врана (*Corvus corone cornix*), а од сисара – дивља мачка (*Felis silvestris*), шакал (*Canis aureus*), лисица (*Vulpes vulpes*). Због близине коридора, примећен је орао крсташ (*Aquila heliaca*) и пољска еја (*Circus cyaneus*). Током године ове активности су реализоване кроз пројекат "Активне мере заштите ретких врста и заштита птица грабљивица у ПИО "Суботичка пешчара"" суфинансиран од стране Покрајинског секретаријата за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине по уговору број 130-401-2143/2013-04.

Остале детаље о пројекту и његовим активностима видети под Г.4 – Активне мере заштите

Г.3 Ревитализација

Одвија на локалитетима станишта шафрањике (Крчевине - 4 ha). Реализује се спровођењем активних мера заштите крчењем дрвенастог подраста. Активне мере спроводи мањим делом чуварска служба а већим делом се реализују у сарадњи са локалним становништвом чиме се уводи модел одрживог коришћења осетљивих станишта.

У циљу ревитализације се реализује активност на организацији кошења са локалним становништвом на локалитетима код Крста, испод Јасеновачке шуме и код школе - јужно од шпаргле. Овом мером је одржавано станиште са изворном травном вегетацијом (39 ha).

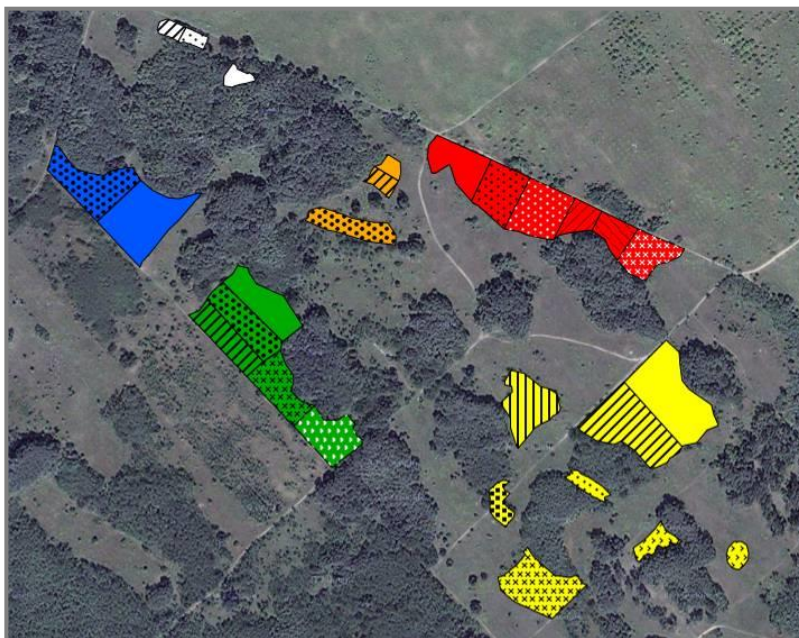


Слика 3. Покошена ливада код Крста

Током године обе активности су реализоване кроз пројекат "Наставак активних мера заштите станишта ретких врста и заштите птица грабљивица у ПИО "Суботичка пешчара"" суфинансиран од стране Покрајинског секретаријата за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине по уговору број 130-401-2143/2013-04.

Реализовано је и кошење деградираних травних површина на којима се шире инвазивне врсте на локалитету код карауле (25 ha). Ову активност је суфинансирао Град Суботица по уговору број II-401-523/2013.

Слика 4. Површине на којима се у 2013. године обављено чишћење дрвенастог подраста и отварање чистина у циљу ревитализације станишта шафрањике – локалитет Крчевине



Г.4 Активне мере заштите

На подручју ПИО Суботичка пешчара реализују се активне мере заштите у оквиру два пројекта.

Након дугогодишње ревитализације ливадских површина у I степену (локалитети у долини речице Киреш дуж границе са Мађарском), спроводе се мере одржавања ливада са контролисаним кошењем и испашом као активном мером заштите на око 200 ha - у сарадњи са локалним становништвом. Чуварска и стручна служба управљача организују ове послове (попис заинтересованих, израда и потписивање споразума о пословно-техничкој сарадњи на реализацији овог пројекта, обука о условима кошења и испаше, надзор реализације и праћење стања).



Слика 5. Кошење код Тресетишта



Слика 6. Кошење поред Киреша

Услед побољшања станишних услова кроз дугогодишњи пројекат ревитализације отворених травнатих површина, стекли су се услови за уређивање локалитета за хранилиште птица грабљивица. Формирање хранилишта је реализовано на локалитету у II степену заштите - активности су усклађене са режимима заштите и Условима заштите природе (*Решење број 03-466/2 од 23.04.2013. Покрајинског завода за заштиту природе*). Хранилиште - осматрачница - је изграђено у октобру 2012. године, а први животињски отпад кланица и фарме је изнет 5. новембра исте године (храна пролази ветеринарску контролу и одобрење за изношење - све се одвија у складу са Решењем Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде број 323-02-01435/2013-05). Доношење хране обављају чувари на заштићеном подручју, а динамика износа је на седам дана у периоду октобар-април. Чуварска служба такође одржава површину хранилишта (организација кошења и односа биомасе) као и објект осматрачнице.



Слика 7. Изглед осматрачнице код хранилишта за птице грабљивице



Слика 8. Изношење хране (животињског отпада) пролази ветеринарску контролу и одобрење за изношење - све се одвија у складу са Решењем Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде бр. 323-02-01435/2012-05)

Током године обе ове активности су реализоване кроз пројекат "Наставак активних мера заштите ретких врста и заштите птица грабљивица у ПИО "Суботичка пешчара"" суфинансиран од стране Покрајинског секретаријата за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине по уговору број 130-401-2143/2013-04.

Д. УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА И ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

Д.1. Пољопривреда

Значајан део ПИО „Суботичка пешчара“ чини пољопривредно земљиште и велики део ових површина је у државном власништву. Део ових површина је био предмет издавања у закуп током последње три године (укључујући и текућу, 2013. годину) - (делови у II и III степену заштите). Комисија за израду Програма уређења пољопривредног земљишта града Суботице (од ове године управљач нема свог представника) је у припреми Програма за ову годину користило Услове заштите природе под којима се државне парцеле у ПИО "Суботичка пешчара" могу издавати (Услови заштите природе од 2013. године). Услови заштите природе чине саставни део уговора о закупу за парцеле у заштићеним подручјима. Ограничења условљена режимом према Уредби о заштити су у забрани интензивирања производње и промене намене, ограничавање кошења и њихово поштовање је контролисала чуварска и стручна служба. Кошење ливада је контролисано у циљу спровођења режима (кошење после завршетка цветања строго заштићених и заштићених врста биљака, остављање пруга – „шавова“ - за рефугијум фауне) а надзирана је и испаша (број грла по хектару, кретање ван станишта заштићених врста у генеративном периоду).

Ове активности су се претходних година финансирале кроз уговор са Градом Суботицом. До овог тренутка уговор за текућу годину није потписан па није извесно да ли ће реализован рад на терену бити и наплаћен.

Д.2. Шумарство

Надзор у шуми и сарадња на одржавању реда са Шумском управом Суботица – Шумско газдинство Сомбор – ЈП Војводинашуме, је била константна са и даље постојећим проблемима око бацања смећа од стране локалног становништва и стварања илегалних депонија.

Чувар заштићеног подручја је указивао на станишта заштићених/строго заштићених врста на површинама у III степену заштите, како се током радова у шуми не би оштетили примерци и популације (кошење и тањирање пруга и просека, подизање засада са храном за дивљач на чистинама, сеча).

Д.3. Пов

Заштићено подручје обухвата већи део ловишта „Суботичке шуме“ којим газдује Шумско газдинство „Сомбор“, Шумска управа „Суботица“ на основу годишњих Планова који су у складу са Ловном основом ловишта „Суботичке шуме“ за период 2007—2017.

Чуварска служба је сарађивала са ловочуварском службом у надзору подручја.

Све активности су се одвијале кроз комуникацију и сарадњу са заинтересованим субјектима - Шумска управа, ловачка удружења и други.

Е. ОСТАЛИ НЕКАТЕГОРИСАНИ ПОСЛОВИ

Е.1. Противпожарна заштита и пожари

Током године није регистрован ниједан пожар. Током осетљивих периода (рано пролеће, касна јесен, дани око Првог маја) чуварска служба врши појачан надзор. Током октобра чуварска служба прошла је основну противпожарну обуку. Ова активност је реализована уз суфинансирање Министарства природних ресурса, рударства и просторног планирања по уговору број 401-00-194/2013-02

2. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈ - ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ

ПРИХОДИ		
	Извори прихода	Износ у динарима
1.	Средства буџета Републике Србије	
	1.1. Министарство природних ресурса, рударства и просторног планирања, по уговору број 401-00-194/2013-02	1.300.000
2.	Сопствени приходи	
	2.1. Приходи од обављања делатности	
	2.2. Приходи од накнада за коришћење заштићеног подручја	
	2.3. Остали сопствени приходи	200.000
3.	Средства буџета Аутономне покрајине Војводине	
	3.1. Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине – уговор бр: 130-401-2143/2013-04	495.000
УКУПНО ПРИХОДИ		1.995.000
РАСХОДИ		
	Врста трошкова	Износ у динарима
А.	А.0 Чување, одржавање и презентација заштићеног подручја	
	А.1. Чуварска служба	
	А.1.1. Бруто зараде чувара,	1.174.000
	А.1.3. Остали трошкови чуварске службе (гориво, дневнице, службена одећа и обућа, регистрација возила и резервни делови, инструменти и опрема)	143.000
	А.1.4. Обука чувара	15.000
	А.2. Одржавање	
	А.2.1. Активности и радови на обележавању	87.000
	А.2.2. Материјални трошкови одржавања заштићеног подручја обележавања и одржавања чистоће,	10.000
	А.2.3. Рад стручних служби на изради и спровођењу управљачких докумената	50.000
	А.2.4. Сарадња са корисницима, посебно по основу члана 57	60.000

	А.2.5.Сарадња са другим релевантним институцијама	10.000
	А.3. Презентација	
	А.3.1. Материјални трошкови у вези презентације вредности и развоја научних, образовних и културних функција,	5.000
	А.3.2.Наставак рада на информационом систему/ ГИС-а и др	50.000
	А.3.3.Научно-истраживачки и образовни рад	5.000
	Укупно А.0	1.609.000
Б.	Б.0. Управљање посетиоцима	
	Б.2.Контрола посетилаца, вођење	10.000
	Б.4. Остали трошкови (израда паноа)	25.000
	Укупно Б.0	35.000
Г.	Г. 0. Праћење и унапређење стања заштићених подручја	
	Г.1. Мониторинг	100.000
	Г.2.Реинтродукција, реколонизација	15.000
	Г.3.Ревитализација	300.000
	Г.4.Активне мере заштите	200.000
	Укупно Г.0	615.000
	Д.0. Уређење простора и одрживо коришћење природних ресурса	
	Д.1. Пољопривреда	100.000
	Д.2. Шумарство	
	Д.3. Лов	
	Укупно Д.0.	100.000
Е.	Е.0. Остали, некатегорисани трошкови	
	Е.1. Противпожарна заштита и појаве пожара	20.000
	Укупно Е.0	20.000
	УКУПНИ РАСХОДИ	2.379.000